Overzicht van onderzoek en publicaties

Familie en verslavingszorg

Familieplatform vzw

Laatst bijgewerkt: april 2026

Familieplatform

In dit overzichtsdocument vind je een selectie van relevante publicaties over familie en verslavingszorg, telkens met een korte samenvatting. Het overzicht is niet volledig, maar bundelt een aantal waardevolle artikels, rapporten en opiniestukken. Je vindt hier zowel eigen publicaties van Familieplatform (al dan niet in samenwerking met andere onderzoeksinstellingen) als ander relevant onderzoek rond dit thema.

Heb je vragen over een publicatie, zag je een fout of wil je zelf een publicatie toevoegen?
Mail naar info@familieplatform.be

Inhoud

Publicaties Familieplatform **4**

Andere relevante publicaties **4**

- Calihan, J. B., Ventura, A. S., Wang, J., Puppala, R., Wiggins, M., Renehan, C., Garrity, B., & Bagley, S. M. (2026). Engaging Affected Family Members in Substance Use Disorder Care: Knowledge, Attitudes, and Behaviors of Addiction Care Teams. Substance use & addiction journal, 47(1), 200–208. https://doi.org/10.1177/29767342251355135 4
- De Meyer, F., De Ruysscher, C., Hennessy, E. A., Rowaert, S., Roets, G., Acuff, S. F., & Vanderplasschen, W. (2025). Examining social identity transition from a relational perspective: a qualitative study across treatment and non-treatment pathways. The International journal on drug policy, 145, 105034. Advance online publication. https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2025.105034 4
- De Meyer, F., Roets, G., Vanderplasschen, W., & De Ruysscher, C. (2025). From (in)dependence to interdependence: a qualitative study on multiplicity in assemblages of agency and addiction recovery. *Health, 29*(6), 876–896. https://doi.org/10.1177/13634593251342997 5
- De Ruysscher, C., Magerman, J., Goethals, I., Chantry, M., Sinclair, D. L., Delespaul, P., De Maeyer, J., Nicaise, P., & Vanderplasschen, W. (2024). Islands in the stream: a qualitative study on the accessibility of mental health care for persons with substance use disorders in Belgium. *Frontiers in psychiatry, 15*, 1344020 5
- Porter, N. P., Dunnsue, S., Hammond, C., MacLean, A., Bobek, M., Watkins, M., Ambrose, K., & Hogue, A. (2024). "I need as much support as I can get": A qualitative study of young adult perspectives on family involvement in treatment for opioid use disorder. Journal of substance use and addiction treatment, 167, 209512. https://doi.org/10.1016/j.josat.2024.209512 5
- Rowaert, S., Vandevelde, S., Tingleff, E. B., & Lemmens, G. (2024). Recovery and quality of life of family members of persons with a substance use disorder. In M. Florence, W. Vanderplasschen, M. Yu, J. De Maeyer, & S. Savahl (Eds.), Handbook of addiction, recovery and quality of life : cross-cutting perspectives from around the globe (pp. 355–365). https://doi.org/10.1007/978-3-031-65873-0_24 6

- Detombe, T. (2023, 26 februari). Familiegroep bij verslaving: ‘Wie ooit worstelde met alcohol blijft zijn hele leven kwetsbaar’. Sociaal.net..... 6
- Mardani, M., Alipour, F., Rafiey, H., Fallahi-Khoshknab, M., & Arshi, M. (2023). Challenges in addiction-affected families: a systematic review of qualitative studies. BMC psychiatry, 23(1), 439. https://doi.org/10.1186/s12888-023-04927-1..... 6
- Soklaridis, S., McCann, M., Waller-Vintar, J., Johnson, A., & Wiljer, D. (2019). Where is the family voice? Examining the relational dimensions of the family- healthcare professional and its perceived impact on patient care outcomes in mental health and addictions. PloS one, 14(4), e0215071. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0215071 7

Publicaties Familieplatform

(Binnenkort meer!)

Andere relevante publicaties

Calihan, J. B., Ventura, A. S., Wang, J., Puppala, R., Wiggins, M., Renehan, C., Garrity, B., & Bagley, S. M. (2026). Engaging Affected Family Members in Substance Use Disorder Care: Knowledge, Attitudes, and Behaviors of Addiction Care Teams. Substance use & addiction journal, 47(1), 200–208. https://doi.org/10.1177/29767342251355135

Deze studie onderzoekt via een survey hoe zorgteams bij een groot ziekenhuis in een stedelijke context familieleden betrekken bij de behandeling van verslaving. Slechts 30% van de zorgverleners betrok familieleden regelmatig, terwijl 68% aangaf dat familie-inbreng vaak of zeer vaak nuttig is. Sociale steun verbetert namelijk de behandelresultaten en vermindert de kans op terugval. Slechts 26% had ooit training gevolgd over het betrekken van familieleden, en de beoordeling op vlak van kennis toonde aan dat er nog onjuiste en stigmatiserende opvattingen bestaan over het betrekken van familie. De conclusie is dat betere toegang tot training en ondersteuning de betrokkenheid van familieleden kan verbeteren en zo ook de behandelresultaten kan versterken.

De Meyer, F., De Ruysscher, C., Hennessy, E. A., Rowaert, S., Roets, G., Acuff, S. F., & Vanderplasschen, W. (2025). Examining social identity transition from a relational perspective: a qualitative study across treatment and non-treatment pathways. The International journal on drug policy, 145, 105034. Advance online publication. https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2025.105034

Deze studie benadrukt dat herstel na verslaving niet louter een individueel proces is, maar vooral een relationeel en sociaal proces waarin sociale identiteit, verbondenheid en maatschappelijke kaders centraal staan. De studie zelf onderzoekt dit thema aan de hand van een secundaire thematische analyse van 30 diepte-interviews met mensen in langdurig herstel (>2 jaar) in Vlaanderen, verdeeld in twee groepen: deelnemers die gebruikmaakten van formele hulpverlening en deelnemers die zonder deze ondersteuning herstelden. Door gebruik te maken van SIMOR als theoretisch kader, maar ook kritisch naar dit model te kijken, biedt de studie een genuanceerdere en contextuele kijk op de dynamiek van sociale identiteit in uiteenlopende herstelpaden. Zo wordt herstel niet gezien als een lineaire overgang, maar als een veelzijdig, contextueel en sociaal proces dat zich afspeelt in een web van relaties, stigma en structurele invloeden.

De Meyer, F., Roets, G., Vanderplasschen, W., & De Ruysscher, C. (2025). From (in)dependence to interdependence: a qualitative study on multiplicity in assemblages of agency and addiction recovery. *Health, 29*(6), 876–896. https://doi.org/10.1177/13634593251342997

Deze studie onderzoekt hoe mensen herstellen van een verslaving zonder professionele hulp en hoe hun handelingsvermogen (agency) daarin een rol speelt. Er werd een kwalitatieve methode gebruikt met 18 diepte-interviews om levensverhalen en herstelprocessen in kaart te brengen. De resultaten tonen dat agency ambivalent is (tegelijk controle verliezen en herwinnen) en ontstaat binnen een netwerk van persoonlijke, sociale en materiële factoren. Herstel wordt daarom ruimer gezien als een individueel proces, als een samenspel van persoonlijke, sociale en omgevingsfactoren.

De Ruysscher, C., Magerman, J., Goethals, I., Chantry, M., Sinclair, D. L., Delespaul, P., De Maeyer, J., Nicaise, P., & Vanderplasschen, W. (2024). Islands in the stream: a qualitative study on the accessibility of mental health care for persons with substance use disorders in Belgium. *Frontiers in psychiatry, 15*, 1344020.

Deze studie onderzoekt hoe mensen met een middelenafhankelijkheid de toegankelijkheid van de geestelijke gezondheidszorg in België ervaren, in het licht van de hervorming 'artikel 107'. Hiervoor werden 52 mensen met uiteenlopende ervaringen met middelengebruik geïnterviewd over hun zorgtraject, noden en ervaringen met hulpverlening. De resultaten tonen onder andere versnipperde zorg, lange wachttijden, het belang van echt luisteren, spanning tussen standaardbehandeling en zorg op maat, de dubbelzinnige rol van peers en de impact van stigma. De studie besluit dat, ondanks de hervorming, de zorg nog te vaak als losse "eilanden" wordt ervaren en dat meer samenwerking, persoonsgerichte ondersteuning en aandacht voor ervaringskennis nodig zijn.

Porter, N. P., Dunnsue, S., Hammond, C., MacLean, A., Bobek, M., Watkins, M., Ambrose, K., & Hogue, A. (2024). "I need as much support as I can get": A qualitative study of young adult perspectives on family involvement in treatment for opioid use disorder. Journal of substance use and addiction treatment, 167, 209512. https://doi.org/10.1016/j.josat.2024.209512

Dit kwalitatieve onderzoek onderzoekt de ervaringen van 25 jongvolwassenen (18–36 jaar) met een opioide afhankelijkheid ten aanzien van de betrokkenheid van hun familie (concerned significant others) tijdens hun behandeling en herstel. De jongvolwassenen beschreven deze relaties vaak ondersteunend, maar soms ook complex en moeilijk te herstellen na periodes van verslaving of terugval. Hoewel de meerderheid van de CSO's (zoals ouders, grootouders of partners) actief steun bood in de vorm van motivatie, financiële hulp, of praktische hulp, participeerde slechts een klein deel (28%) daadwerkelijk in behandelsessies of therapie. De jongvolwassenen benadrukten dat familieondersteuning essentieel is voor hun herstel en dat ze vaak beter presteren wanneer familie betrokken is bij hun behandelplan. De conclusie van de studie is dat familie een cruciale, maar nog onvoldoende benutte rol speelt in de behandeling van OUD bij jongvolwassenen. De auteurs pleiten voor meer familiegerichte behandelmodellen, waarbij familie niet alleen wordt gezien als steun, maar ook als actieve partner in het herstelproces.

Rowaert, S., Vandevelde, S., Tingleff, E. B., & Lemmens, G. (2024). Recovery and quality of life of family members of persons with a substance use disorder. In M. Florence, W. Vanderplasschen, M. Yu, J. De Maeyer, & S. Savahl (Eds.), Handbook of addiction, recovery and quality of life : cross-cutting perspectives from around the globe (pp. 355–365). https://doi.org/10.1007/978-3-031-65873-0_24

Dit hoofdstuk belicht zowel het herstelproces van het individuele familielid als het herstelproces van het familiesysteem als geheel. Familieleden van personen met een verslaving ondervinden namelijk een grote impact door de uitdagingen die gepaard gaan met de verslaving van hun naaste, wat hen in een proces van familieherstel brengt. Dit herstelproces is uniek voor elke familie en wordt beïnvloed door meerdere factoren: de relatie met de persoon met verslaving, het eigen welzijn en kwaliteit van leven, steun van het netwerk, de bereidheid om hulp te zoeken en de individuele veerkracht. Tot slot wordt aandacht besteed aan de impact van individueel en gezinsherstel op de kwaliteit van leven van de familie en de relationele dynamiek tussen de verslaafde, de familie en de samenleving.

Detombe, T. (2023, 26 februari). Familiegroep bij verslaving: 'Wie ooit worstelde met alcohol blijft zijn hele leven kwetsbaar'. Sociaal.net.

Lees het volledige opiniestuk hier.

Dit opiniestuk belicht de familiegroep bij verslaving van het Universitair Psychiatrisch Centrum KU Leuven, een interventie voor familieleden van personen met een verslaving. Deze groep biedt psycho-educatie en systeemgerichte ondersteuning, waarbij verslaving wordt benaderd als een chronische kwetsbaarheid die het hele gezin raakt**.** Een belangrijke focus ligt op het herstellen van familierelaties door dialoog en wederzijds begrip te bevorderen, waarbij herval wordt gezien als onderdeel van het herstelproces. Daarnaast wordt aandacht besteed aan zelfzorg en grenzen voor familieleden, die vaak in een rol van verzorger en ondersteuner terechtkomen. De groep benadrukt dat een steunend netwerk essentieel is voor langdurig herstel, zowel voor de persoon met de verslaving als voor de familieleden zelf.

Mardani, M., Alipour, F., Rafiey, H., Fallahi-Khoshknab, M., & Arshi, M. (2023). Challenges in addiction-affected families: a systematic review of qualitative studies. BMC psychiatry, 23(1), 439. https://doi.org/10.1186/s12888-023-04927-1

Dit systematische literatuuronderzoek bundelt de inzichten uit 25 kwalitatieve studies en brengt de uitdagingen in kaart waarmee families van mensen met een verslaving geconfronteerd worden. De resultaten tonen duidelijk dat verslaving niet alleen de persoon zelf treft, maar een brede impact heeft op het hele gezin, zowel op financieel, sociaal als emotioneel vlak. De bevindingen onderstrepen het belang van een sterkere focus op families binnen behandelprogramma's en beleid. Hun ervaringen, noden en stem verdienen meer erkenning en een centrale plaats in de zorg. Daarbij worden onder meer psycho-educatie, gezinsgerichte interventies en cultureel sensitieve benaderingen aanbevolen om families beter te ondersteunen, stigma te doorbreken en herstelprocessen te versterken.

Soklaridis, S., McCann, M., Waller-Vintar, J., Johnson, A., & Wiljer, D. (2019). Where is the family voice? Examining the relational dimensions of the family- healthcare professional and its perceived impact on patient care outcomes in mental health and addictions. PloS one, 14(4), e0215071. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0215071

Deze kwalitatieve studie onderzoekt hoe familieleden de relatie ervaren met hulpverleners in de geestelijke gezondheidszorg en verslavingszorg voor jongeren. Via semigestructureerde interviews met 21 familieleden werd inzicht verkregen in hun rol, ervaringen en percepties van samenwerking gedurende het zorgtraject. De studie toont aan dat familieleden zichzelf zien als een essentiële partner in de zorg, waarbij ze o waardevolle kennis aanbrengen over signalen van herval en dagelijkse ondersteuning. Tegelijk ervaren zij dat hun stem vaak onvoldoende wordt gehoord en erkend door hulpverleners. De relatie tussen familie, patiënt en hulpverlener blijkt sterk bepalend voor het verloop en de uitkomsten van zorg. Daarnaast komen spanningen naar voren rond privacy en autonomie van de jongere, die familiebetrokkenheid kunnen bemoeilijken. Familieleden geven ook aan dat mentale gezondheidsproblemen niet enkel het individu treffen, maar het hele gezin, wat gepaard gaat met gevoelens van stigma, eenzaamheid en onbegrip.